

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

2018-2019

שם הסמינר: ידע, עצמי ותרבות: שיח טיפולי ומערכת החינוך
ד"ר גליה פלוטקין עמרמי
סמסטר א'-ב'

תואר: BA
דוא"ל: plotking@bgu.ac.il

מטרות הסמינר:

השיח הטיפולי מהווה מסגרת פרשנית חשובה בבניית סיפור חייו של האדם המודרני ואחד האמצעים היעילים להבנת המגמות התרבותיות בחברה המודרנית. ההנחות אודות העצמי והרגשות שמקורן בתיאוריות פסיכולוגיות מעצבות את התפיסות שלנו אודות חינוך ילדים, משפחה, זוגיות, משפחה, תפקידים מגדריים וכד', ומהוות חלק מהזירה הפרטית והציבורית. לצד הערכים של שחרור ומימוש עצמי, השיח הטיפולי מזוהה לעיתים עם מנגנוני פיקוח חברתי: פרקטיקות פסיכולוגיות מגדירות קבוצות אנשים על פי קריטריונים הנחשבים לאובייקטיביים ומשמשות בסיס להקצאת משאבים, גיבוש תוכניות התערבות וקביעת מסלולי לימוד. הסמינר יאפשר לבחון כיצד השיח הטיפולי הפך לסמכות תרבותית בחברה המודרנית וכיצד הוא פועל כאמצעי לעיצוב זהויות, יצירת קטגוריות חדשות ומיסוד הבחנות חברתיות בתחומים שונים של החברה בת זמננו ובתחום החינוך בפרט.

הנושאים שידונו במסגרת הקורס:

- מה זה סוציולוגיה של פסיכולוגיה
- הופעתו של ה"אדם הפסיכולוגי"
- הזיקה בין התיאוריות הפסיכולוגיות לבין ההקשר התרבותי של התפתחותן
- השיח הטיפולי כשיח מכוון זהות
- שיח טיפולי כשיח מוסרי: על שאלת האחראיות המוסרית בתיאוריות פסיכולוגיות
- שיח טיפולי כשיח מקצועי: על מקורות הסמכות המקצועית של אנשי מקצוע בזירה החינוכית
- החינוך הטיפולי: כניסתה של פסיכולוגיה למערכת החינוך
- מיהו האדם הנורמטיבי? שיח טיפולי כמנגנון של יצירת הבחנות ונירמול
- שיח טיפולי ועיצוב הורות
- הורות, אבחונים וסטיגמה
- פדגוגיה ורגשות: על פוליטיקה ופרקטיקה של התערבות
- כיצד נוצרים מושאים חדשים של הפרקטיקה הטיפולית: על הופעתם של הפרעות נפשיות חדשות.
- "מגפת האוטיזם": מציאות או הבניה חברתית?
- לקויי למידה: ייצוגים ופרספקטיבות
- שיח טיפולי בהקשרים צבאיים
- התפתחותה של פסיכולוגיה חיובית והחינוך לחוסן

הדרישות והרכב הציון בסמינר

השתתפות וקריאה. נוכחות בשעורים, קריאה של החומרים המופיעים בסילבוס, מעורבות ולמידה אקטיבית הם תנאי חיוני להפקת תועלת מהסמינר. 10%

הצגת רפרט בכיתה. במהלך סמסטר א' הסטודנטים יידרשו להציג רפרט בכיתה. הרפרט יהיה מבוסס על סיכום פריטי הקריאה באחד מנושאי הקורס והצגתוהדגמתו באמצעות ניתוח מקרה/תופעה תרבותית. הרפרט יכלול ניסוח שאלות וסוגיות מרכזיות ומעניינות שהטקסטים מעלים, ויישום ראשוני של הסוגיות התיאורטיות על התופעות השונות שמבטאות את נוכחותוהשפעתו של השיח הטיפולי בחברה הישראלית בכלל ובתחום החינוך בפרט. הסטודנטים האמורים להציג את הרפרט בכיתה יתבקשו בשבוע הקודם להצגתם לשלוח סיכום אנליטי של פריטי הקריאה שלהם. ניתן להציג בזוגות. משקל בציון הסופי: 10%

הגשת הצעה לעבודה סופית בתום סמסטר א' **והצגת פרויקט המחקר** במהלך סמסטר ב'. הגשת ההצעה מהווה תנאי מעבר לסמסטר ב'. סמסטר ב' ישמש לדין הקבוצתי בעבודת המחקר של כל תלמידה. 20%

עבודה סופית. העבודה הסופית תתבסס על ניתוח מקרה ספציפי לפי השאלות, הסוגיות או המסגרות התיאורטיות מתוך הספרות המקצועית. לניתוח מקרה ניתן יהיה להשתמש בראיונות עומק עם מטפלים או מטופלים, סרטים, אתרי אינטרנט, בלוגים, תקנונים וטקסטים מקצועיים של אנשי טיפול, תוכניות התערבות בבתי ספר, פרקטיקות אבחוניות ועוד. בבחירת המקרה לניתוח יש לחשוב על הרלוונטיות שלו לפריטי הקריאה ולפוטנציאל הגלום בו לעורר מחשבה ומעורבות. משקל בציון הסופי: 60%

הנחיות להכנת הרפרט, הצעת העבודה והעבודה הסופית יועברו במהלך הסמינר.

רשימה ביבליוגרפית לפי נושאי הקורס

שיח טיפולי בפרספקטיבה סוציולוגית: הצגת מסגרת אנליטית לדין

Schong, N. (1997). On inventing the Psychological. In N. Schong and J. Pfister (Eds.) *Inventing the Psychological* (pp.3-16). New Haven: Yale University Press.

הופעתו של האדם הפסיכולוגי ותמורות מודרניות

Furedi, F., 2004, "How did we get there?" in *Therapy Culture: cultivating vulnerability in an uncertain age*, pp.84-98.

Conrad, P. (2007) Medicalization: Context, Characteristics, and Changes in *The Medicalization of Society: On Transformation of Human Conditions into Treatable Disorders*. pp. 3-23. Baltimore: The Johns Hopkins University Press

הזיקה בין תיאוריות הפסיכולוגיות לבין ההקשר התרבותי של התפתחותן

Demos, J. (1997) "Oedipus and America: Historical Perspectives on the Reception of Psychoanalysis in the United State". In N. Schong and J. Pfister (Eds.) *Inventing the Psychological*. (pp.63-79). New Haven: Yale University Press.

שפירא, מ. (2015) פסיכואנליזה מעבר לשפה: ילדות, מגדר ודמוקרטיה בבריטניה במלחמת העולם השנייה ואחריה, *זמנים*, 130, עמ' 58-74.

גולדין, ס. (2002) אנורקסיה בישראל או אנורקסיה ישראלית: כמה הערות על תסמונת "תלוית תרבות" בהקשר גלוקלי. *סוציולוגיה ישראלית*, ד(1): 105-141.

שיח טיפולי כשיח מכונן זהות: מאפייני העצמי הפסיכולוגי

Matza, T. 2012. "Good individualism"? Psychology, ethics, and neoliberalism in postsocialist Russia. *American ethnologist*, 39(4): 804-818

Chua, Jocelyn. 2011. "Making Time for the Children: Self-Temporalization and the Cultivation of the Antisuicidal Subject in South India." *Cultural Anthropology*, 26(1):112-137.

Furedi, F. (2004) The diminished self. *Therapy Culture: cultivating vulnerability in an uncertain age*. (pp. 106-142)

שיח טיפולי כשיח מוסרי: כיצד מבינים אחריות מוסרית בשיח הטיפולי.

Furedi, F. (2004) The Culture of Emotianalism. *Therapy Culture: cultivating vulnerability in an uncertain age*. (pp. 24-37). London: Routledge.

Lamb, S. (1996). *The trouble with blame. Victims, Perpetrators, & Responsibility*, (pp. 56-87). London: Harvard University Press.

שיח טיפולי כשיח מקצועי: כניסתה של הפסיכולוגיה לזירה החינוכית

Abbot, A. (1988). *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*, (pp.33-58). Chicago: University of Chicago Press.

Lagemann, E.C. (1997) Contested Terrain: A History of Education Research in the United States, 1890-1990. *Educational Researcher*, 26 (9): 5-17.

Ward, S.C (2002). For the Children: The Alliance of Psychology and Education. In *Modernizing the Mind*. (pp. 59-85), London: Praeger.

פדגוגיה ורגשות: על פוליטיקה ופרקטיקה של התערבות

James M. Wilce, Janina Fenigsen, (2016). Emotion Pedagogies: What Are They, and Why Do They Matter? *Ethos*, pp. 81-95

Pritzker, S., 2016. New Age with Chinese Characteristics? Translating Inner Child Emotion Pedagogies in Contemporary China. *Ethos*, pp. 150-170

ארהרד, ר. 2002. "התפתחות השירות הפסיכולוגי-ייעוצי בזיקה לתפיסת הרווחה הנפשית של תלמיד במערכת החינוך. מתוך *תמורות בחינוך: קווים למדיניות החינוך בישראל לשנת אלפיים*. בעריכת דרור, נבו, ד, ושפירא, ר. תל אביב: רמות

התפתחותה של פסיכולוגיה חיובית והחינוך לחוסן

שחק, מ. (2016). מהנדסי האושר: כיצד נרתמת הפסיכולוגיה למרדף אחר האושר. בתוך ז'. ברונר וג. פלוטקין עמרמי (עורכים), *תרפיה בתרבות: ידע, טיפול, פוליטיקה*. תל אביב: רסלינג

Dicke Dunn, C. 2016. Creating "Bright, Positive" Selves: Discourses of Self and Emotion in a Japanese Public-Speaking Course. *Ethos*, pp. 118-132

Plotkin Amrami, G. & Brunner, Jose (2017). "Constructing the Resilient Subject in Israeli Class Rooms: Professional Interventions, Culture and Politics in a Protracted Conflict". *Pedagogy, Culture & Society*. 25 (3): 417-430.

מיהו האדם הנורמטיבי? שיח טיפולי וקטגוריות חברתיות

Gains, A.D. (1992). From DSM-I to III-R; Voices of Self, Mastery and Other: A Cultural Constructivist Reading of U.S. Psychiatry Classification, *Social Science and medicine*, 35 (1), 3-24.

Mizrachi, N. (2004). From Badness to Sickness: The Role of Ethnopsychology in Shaping Ethnic Hierarchies in Israel, *Social Identities*, 10:2, 219-243.

Katchergin, O. (2012). Between Negative Stigma (Cultural Deprivation) and Positive Stigma (Learning Disability): The Historical Development of Two Special Education Tracks. *Culture, Medicine & Psychiatry*. (36): 879-711

טימור, צ. (2013). מושג "האחר השונה" בראי השילוב וההכלה בחברה ובחינוך בישראל: timor
האומנם "אחר משמעותי"? נדלה מתוך-<http://app.ornanim.ac.il/dvarim/2013/11/tsafi>

שיח טיפולי ועיצוב הורות

Ward, S.C (2002). Molding Morals and Minds: Psychology and the Modernization of Parenting. In *Modernizing the Mind*. (pp. 85-109), London: Praeger.

Oryan, S. (2014). Democratic Parenting: Parental interpretation of parent education messages in USA and Israel. *International Journal about Parents in Education* 14(1): 34-47

כיצד נוצרים מושאים חדשים של הפרקטיקה הטיפולית: על הופעתם של הפרעות נפשיות חדשות.

פרקו, מ. 2005 (1969). היווצרות המושאים. בתוך *ארכיאולוגיה של הידע*, (עמ' 51-41). הוצאת רסלינג.

Hacking, J. (1995) Is It real? In *Rewriting the Soul: Multiple Personality and the Science of Memory*, (pp.8-21). Princeton University Press.

"מגפת האוטיזם": מציאות או הבניה חברתית?

Eyal, G., Hart, B., Onculer, E., Oren, N, and N. Rossi, (Eds), (2010). Introduction: The Autism Matrix. In *The Autism Matrix: The Social Origins of the Autism Epidemic*. (pp. 1-41), Cambridge: Polity Press.

Silverman, C, 2012. *Understanding Autism: parents, doctors, and the history of disorder*. Princeton University Press. Introduction (pp. 29-41)

לקויי למידה והפרעת קשב וריכוז: ייצוגים ופרספקטיבות

קצירגין, עי. (2014). "מישויות קליניות לתופעה חברתית: הזמנה לניתוח השיח של לקויות למידה בישראל. סוציולוגיה ישראלית (2) :

Katchergin, O. (2016). The DSM and learning difficulties: formulating a genealogy of the learning-disabled subject. *History of Psychiatry*. 27(2) 190–207.

Conrad, P., & Bergey, M. R. (2014). The impending globalization of ADHD: Notes on * the expansion and growth of a medicalized disorder. *Social science & medicine*, 122, 31-43. -

הורות, אבחונים וסטיגמה

Francis, Ara (2012). Stigma in an era of medicalisation and anxious parenting: how proximity and culpability shape middle-class parents' experiences of disgrace. *Sociology of Health & Illness*, 34, 927–942

Hjörne, E. (2005). Negotiating the 'problem-child' in school: Child identity, parenting and institutional agendas. *Qualitative Social Work*, 4, 489-507 ,(4)

Hjorne, E., & Saljo, R. (2004). " There Is Something About Julia": Symptoms, Categories, and the Process of Invoking Attention Deficit Hyperactivity Disorder in the Swedish School: A Case Study. *Journal of language, identity, and education*, 3(1), 1-24.

שיח טיפולי ונרמול המלחמה

לומסקי-פדר, ע. ובן-ארי אייל, (2008). השיח הטיפולי ונרמול המלחמה בישראלי. בתוך גבי שפר, עמי אורן ואורן ברק (עורכים). צבא שיש לו מדינה? מבט מחודש על יחסי התחום הביטחוני והאזרחי בישראל. הוצאת כרמל.

לסיכום: פרובלמטיזציה של "ניצחון התרפויטי"

Ecclestone, K. and D. Hayes. (2008). *The Dangerous Rise of Therapeutic Education*. Routledge.

Wright, K. (2008) Theorizing therapeutic culture: Past influences, future directions
Journal of Sociology, 44: 321-336